

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และระดับธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับ e - Government ในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาระดับของหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของเทศบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานจัดซื้อจัดจ้าง ประกอบด้วย เทศบาลนคร จำนวน 45 คน เทศบาลเมือง จำนวน 33 คน และเทศบาลตำบล 116 คน ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าความแปรปรวนทางเดียว One Way Anova (F-Test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษารูป ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสอบถามบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับงานจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.2 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 56.2 มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.4 อายุการทำงานระหว่าง 6 – 10 ปี ร้อยละ 39.7 ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่พัสดุ ร้อยละ 22.7 มีหน้าที่รับผิดชอบในงานพัสดุ ร้อยละ 22.7 และปฏิบัติงานสังกัดเทศบาลตำบล ร้อยละ 59.8

5.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e – Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลฯ

คะแนนระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e – Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของบุคลากรของเทศบาล ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า บุคลากรของเทศบาลตำบล ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.7 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e – Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในระดับสูง ขณะที่บุคลากรของเทศบาลนคร ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.4 และบุคลากรของเทศบาลเมืองส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e – Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในระดับปานกลางเท่านั้น

5.1.3 การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาล

ในภาพรวมของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลฯ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เมื่อพิจารณาหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านพบดังนี้

1) ด้านหลักนิติธรรม พบว่า เทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรมมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 โดยลำดับแรกมีการบังคับใช้กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสามารถเร่งรัด ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้สามารถเบิกจ่ายเงินให้เป็นไปตามแผนการ ระเบียบ หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน และมีความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการกำหนดระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงาน เป็นต้น

2) ด้านหลักคุณธรรม พบว่า เทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรมมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 โดยลำดับแรก ผู้บริหารและคณะผู้บริหาร มุ่งมั่นปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างมีความซื่อสัตย์ สุจริตใน การปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างมีความขยัน อดทนในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3) ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า เทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 โดยลำดับแรก ผู้บริหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามสถานะหรือความคืบหน้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานได้ รองลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง และการพัสดุของหน่วยงานได้ถูกต้อง รวดเร็ว ครบถ้วนและทั่วถึง และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่ประชาสัมพันธ์สู่ประชาชน มีความถูกต้อง มีคุณค่าต่อการใช้งานและมีความทันสมัย เป็นต้น

4) **ด้านหลักการมีส่วนร่วม** พบว่า เทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 โดยลำดับแรก เทศบาลฯ มีการดำเนินการเชิญชวน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น การส่งจดหมายเชิญ การปิดประกาศ การประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น รองลงมาคือ โครงการที่เปิดให้มีการจัดซื้อจัดจ้างเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลจนเสร็จสิ้นโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) และก่อนดำเนินโครงการที่จะจัดซื้อจัดจ้าง ได้มีการสอบถามความเห็นของผู้ใช้งาน ใช้ประโยชน์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผ่านการประชุม การจัดทำประชาคม เป็นต้น

5) **ด้านหลักความรับผิดชอบ** พบว่า เทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบต่อมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 โดยลำดับแรก เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้าง มีความชำนาญและทักษะในงานจัดซื้อจัดจ้าง รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้าง มีความพร้อมรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองในงานจัดซื้อจัดจ้าง และเทศบาลฯ มีการแต่งตั้ง/มอบหมายผู้รับผิดชอบงานจัดซื้อจัดจ้างอย่างชัดเจน เป็นต้น

6) **ด้านหลักความคุ้มค่า** พบว่า ในภาพรวมเทศบาลฯ มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่ามาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 โดยลำดับแรก การจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาล ในแต่ละโครงการ ตรงกับความต้องการของเทศบาลฯ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น รองลงมาคือเทศบาลให้ความสำคัญในการจัดลำดับความต้องการสินค้า/บริการในการจัดซื้อจัดจ้าง และมีการดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบราคาของสินค้า/บริการที่ประหยัดที่สุดก่อนตัดสินใจสั่งซื้อ เป็นต้น

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

จากการประเมินระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า เทศบาลนคร บุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างส่วนใหญ่ เห็นว่า เทศบาลนคร มีปัญหาในด้านการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกเก็บเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น และการเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ร้อยละ 57.8 การจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล๊อคสเปก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย ร้อยละ 55.6

เทศบาลเมือง พบว่า ประเด็นปัญหาส่วนใหญ่แม้จะมีสัดส่วนร้อยละ ที่ไม่สูงมากนัก แต่ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ มีการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกเก็บเงินจากผู้รับ

งานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น การกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล๊อคสเป็ก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาผล มีการจัดตั้งเฉพาะพรรคพวกหรือ ผู้ที่กำหนดหรือสั่งการได้ ซึ่งบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลเมืองประเมินว่า มีปัญหาสูงเป็นลำดับต้นๆ ถึงร้อยละ 27.3

เทศบาลตำบล พบว่า ประเด็นปัญหาที่มีสัดส่วนร้อยละค่อนข้างสูงได้แก่ การเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ร้อยละ 46.6 รองลงมาคือ การจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น ร้อยละ 33.6 และการจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ร้อยละ 21.6

นอกจากประเด็นปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น บุคลากรของเทศบาลที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ การตั้งราคากลาง ยังกำหนดโดยคณะกรรมการที่มาจากบุคลากรของเทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โปรแกรม e-Government ที่นำมาใช้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างยังไม่สมบูรณ์แบบ ข้อยกเว้น กฎหมายในงานจัดซื้อจัดจ้างมีมาก หลากหลายขั้นตอน ทำให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในงานจัดซื้อจัดจ้างทำความเข้าใจได้ยาก ในบางปีงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การใช้จ่ายเงินในการจัดซื้อจัดจ้างค่อนข้างจะเกิดขึ้นใกล้สิ้นปีงบประมาณ ซึ่งต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเร่งรีบ อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างทะเลาะ หรือละเว้นในการปฏิบัติตามขั้นตอนได้ การทุจริต หรือการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้เข้าร่วมการจัดซื้อจัดจ้างในปัจจุบัน มักจะกระทำภายนอกหน่วยงาน และขาดการฝึกอบรมให้ความรู้การจัดซื้อจัดจ้างโดยใช้ระบบสารสนเทศฯ ให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

5.1.5 ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุง พัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลฯ

จากการสอบถามบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลฯ ได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุง พัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลฯ ได้แก่ ผู้บริหารและทีมงาน ไม่ควรเข้ามาก้าวก่ายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ปล่อยให้ไปทำตามกลไกกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ตามระเบียบกฎหมายเท่านั้น คณะกรรมการในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ควรมาจากฝ่ายภาครัฐ-ภาคเอกชน-ภาคประชาชน ควรปรับปรุงและพัฒนาเว็บไซต์ของงานจัดซื้อจัดจ้างให้รวดเร็ว ป้อนข้อมูลได้เร็วขึ้น การจัดซื้อจัดจ้างควรมีการเตรียมแผนรองรับในกรณีงบประมาณจัดสรรมาให้ไม่ทัน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้

แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในงานจัดซื้อจัดจ้างเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการใช้งานระบบสารสนเทศ การซ่อมแซม แก้ไขเมื่อระบบผิดพลาดหรือขัดข้องอย่างต่อเนื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การใช้งานระบบสารสนเทศในงานจัดซื้อจัดจ้าง ควรทันสมัย พร้อมใช้งานอยู่เสมอ อาทิ คอมพิวเตอร์ควรมีหน่วยความจำที่สูง รวดเร็วในการใช้งาน เป็นต้น

5.1.6 การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในงานจัดซื้อจัดจ้าง และระดับปัญหาและอุปสรรคของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่

1) จากการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเรื่อง e-Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างบุคลากรของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ค่า F เท่ากับ 26.761 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า บุคลากรของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง e-Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า บุคลากรของเทศบาลตำบล มีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจเรื่อง e-Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในระดับปานกลาง หรือสูงเป็นลำดับแรก ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจเท่ากับ 10.44 รองลงมาคือ เทศบาลนคร ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจเท่ากับ 9.13 และเทศบาลเมือง ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจเท่ากับ 8.55

2) จากการเปรียบเทียบระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า ค่า F เท่ากับ 14.243 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า เทศบาลทั้ง 3 ขนาด มีระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเทศบาลเมืองได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 รองลงมาคือ เทศบาลตำบล มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ขณะเดียวกันเทศบาลนคร มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมากค่อนข้างไปในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53

เมื่อพิจารณาการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ค่า F เท่ากับ 11.226 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า เทศบาลทั้ง 3 ขนาด มีระดับการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม มาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

2.5 ด้านความรับผิดชอบ มาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า ค่า F เท่ากับ 10.453 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า เทศบาลทั้ง 3 ขนาด มีระดับการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเทศบาลเมืองได้มีการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบ มาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ เทศบาลตำบล มีการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความรับผิดชอบมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ขณะที่เทศบาลนคร มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมากค่อนข้างไปในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

2.6 ด้านความคุ้มค่า มาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า ค่า F เท่ากับ 9.159 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า เทศบาลทั้ง 3 ขนาด มีระดับการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความคุ้มค่ามาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเทศบาลเมืองได้มีการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความคุ้มค่ามาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 รองลงมาคือ เทศบาลตำบล มีการนำหลักธรรมาภิบาล ด้านความคุ้มค่ามาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ขณะที่เทศบาลนคร มีการนำหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่ามาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมากค่อนข้างไปในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54

3) จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า ในลำดับแรกเทศบาลนคร ถือได้ว่า มีสัดส่วนร้อยละของประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในระดับที่สูง โดยบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างส่วนใหญ่ เห็นว่า เทศบาลนคร มีปัญหาในด้านการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น และการเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ร้อยละ 57.8 การจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล็อกสเปก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย ร้อยละ 55.6

รองลงมาคือ เทศบาลตำบล มีประเด็นปัญหาที่มีสัดส่วนร้อยละค่อนข้างสูง ได้แก่ การเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ร้อยละ 46.6 รองลงมาคือ การจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้าง

ปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น ร้อยละ 33.6 และการจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ร้อยละ 21.6

สำหรับเทศบาลเมือง ถึงแม้ว่าประเด็นปัญหาส่วนใหญ่แม้จะมีสัดส่วนร้อยละ ที่ไม่สูงมากนัก แต่ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ มีการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกเก็บเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น การกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล็อกสเปก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาผล มีการจัดตั้งเฉพาะพรรคพวกหรือ ผู้ที่กำหนดหรือสั่งการได้ ซึ่งบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลเมืองประเมินว่า มีปัญหาสูงเป็นลำดับต้นๆ ถึงร้อยละ 27.3

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และระดับธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ จากผลการศึกษาค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.2.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับ e – Government ในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

จากผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเรื่อง e -Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างบุคลากรของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรของเทศบาลตำบล มีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจเรื่อง e -Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในระดับปานกลาง หรือสูงเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง ตามลำดับ สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับงานจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลตำบลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e – Government ในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างสูงเป็นลำดับแรก เนื่องจากโครงการที่จัดให้มีการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลตำบลส่วนใหญ่เป็น โครงการขนาดเล็ก ไม่มีความซับซ้อนในเรื่องของขั้นตอน กระบวนการดำเนินการมากนัก ประกอบกับโครงการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละปีงบประมาณของเทศบาลตำบลมีไม่มาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการจัดซื้อจัดจ้าง จึงปฏิบัติงานได้คล่องตัว อีกทั้งการทำความเข้าใจในหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ จึงกระทำได้ง่าย

ขณะเดียวกัน เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง มีขนาดขององค์กรที่ใหญ่กว่า เทศบาลตำบล ประกอบกับมีพื้นที่ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบที่มากกว่าด้วย จึงมีภารกิจ กิจกรรม โครงการในการพัฒนา ด้านต่างๆ จำนวนมาก ดังนั้นในงานจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร และเทศบาลเมือง จึงมีหลายโครงการที่ต้องดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งจะมีทั้งโครงการขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

โดยเฉพาะโครงการขนาดใหญ่มีเรื่องของงบประมาณ จำนวนมหาศาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในงานจัดซื้อจัดจ้าง จำเป็นต้องทำความเข้าใจในหลักกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด จากภาระงานด้านอื่นๆ ที่มีจำนวนมาก และลักษณะของโครงการการจัดซื้อจัดจ้างที่มีหลากหลาย จึงส่งผลให้มีการนำหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร และเทศบาลเมือง มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง e-Government ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่น้อยกว่า เทศบาลตำบล

นอกจากนี้ในส่วน of เทศบาลนคร ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีหน่วยงานภายในเทศบาลหลายหน่วยงาน มีบุคลากรในสังกัดจำนวนมาก มีโครงสร้างสายการบังคับบัญชายาวกว่าเทศบาลตำบลและเทศบาลเมือง การดำเนินงานของเทศบาลนครค่อนข้างมีความซับซ้อน มีโครงการที่ต้องเข้าสู่กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละปีงบประมาณจำนวนมากหลายร้อยโครงการ มีจำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานหลายร้อยล้านบาทต่อปี มีปริมาณงานที่ต้องดำเนินการในแต่ละวันจำนวนมากด้วย ประกอบกับเทศบาลนคร เป็นเทศบาลที่ดังมาเป็นเวลานาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานส่วนใหญ่อายุงานมากกว่า 5 ปี และปฏิบัติงานอยู่ที่เทศบาลมาตลอดไม่ค่อยมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายงาน มีอายุตัวอยู่ที่ 30 – 40 ปี ไม่มีฐานความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ การปฏิบัติงานแต่ละตำแหน่งค่อนข้างผูกขาด ไม่มีการแข่งขัน จึงทำงานด้วยความเคยชิน ประกอบกับ เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสูง ความเป็นอยู่ของบุคลากรของเทศบาลนครมีความเป็นสังคมเมืองมากกว่าเทศบาลตำบลและเทศบาลเมือง การอุทิศเวลาให้กับทางราชการค่อนข้างจำกัด อีกประการหนึ่ง การปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนครมีการตรวจสอบหลายขั้นตอน เนื่องจากสายการบังคับบัญชายาว หน่วยงานภายในมีจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างมีความมั่นใจหน่วยตรวจสอบ จึงไม่ค่อยสนใจศึกษาระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ e-Government น้อยกว่าเทศบาลตำบล ซึ่งเป็นเทศบาลที่ตั้งขึ้นภายหลังเทศบาลนคร เจ้าหน้าที่มีอายุงานไม่มากนัก และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเทศบาลตำบลการทำงานไม่ซับซ้อน ขั้นตอนการตรวจสอบมีน้อย โอกาสผิดพลาดมีมาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงต้องมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาระเบียบกฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดแก่ทางราชการ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เองต้องถูกลงโทษ ประกอบกับเทศบาลตำบลมีหลายแห่ง พนักงานจึงมีการแข่งขัน มากกว่า

5.2.2 ระดับของหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

จากผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับของหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การ

นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล มีความแตกต่างกัน โดยในภาพรวมพบว่าเทศบาลเมืองได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32) รองลงมาคือ เทศบาลตำบล มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02) ขณะเดียวกัน เทศบาลนคร มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในภาพรวมระดับมากค่อนข้างไปในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53) จากความแตกต่างของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล วิเคราะห์ได้ว่า

เทศบาลเมือง ซึ่งมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมากที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ มีเทศบาลเมือง 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองดอนเปา เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา และเทศบาลเมืองแม่โจ้ ซึ่งเดิมเทศบาลเมืองทั้ง 3 แห่งมีฐานะเดิมเป็นเทศบาลตำบล ที่ต่อมาได้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ทั้งนี้เมื่อได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองไปแล้วเป็นเวลา 1 ปี ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ในตำบล จะถูกยกเลิกไปด้วย ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นจะแปรผันตนเองเข้ามาทำงานในเทศบาลเมืองในตำแหน่งงานต่างๆ อาทิ ทีมบริหาร สมาชิกสภา คณะกรรมการในแผนพัฒนา โครงการและกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาลเมือง ประกอบกับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ได้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ได้รับการช่วยเหลือ พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และประชาชนในพื้นที่ต่างมีความตื่นตัวอย่างมากในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ ของเทศบาลเมือง ประกอบกับผู้บริหารและทีมงานของเทศบาลเมือง ส่วนใหญ่เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่มาก่อน จึงรับทราบและเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงส่งผลให้การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างในระดับมากที่สุด ประกอบกับการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ผู้บริหาร ทีมงาน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง จำเป็นต้องปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด หากปฏิบัติงานผิดพลาด หรือมีปัญหาเรื่องการทุจริต คอรัปชั่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจทำให้ขาดความไว้วางใจจากประชาชนในท้องถิ่น ส่งผลร้ายแรงต่อตนเองได้ นอกจากนี้การได้รับยกฐานะให้เป็นเทศบาลเมือง ทำให้ถูกจับตามองจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน และประชาชนเพิ่มมากขึ้นว่า หลังจากการได้รับยกฐานะจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เทียบเท่ากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นหรือไม่ อีกทั้งการได้รับยกให้มีความสูงขององค์กรที่สูงขึ้น ก็จำเป็นต้องปรับประสิทธิภาพการทำงานในทุกด้านให้สูงเพิ่มขึ้นเช่นกัน ดังนั้นการดำเนินงานในการจัดซื้อจัดจ้าง ก็เป็นอีกงานหนึ่ง ที่เทศบาลเมืองจะต้องพิชิตคุณภาพ

การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลเมืองมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระดับมากที่สุด

เทศบาลตำบล จากผลการศึกษาพบว่า มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างระดับมาก เนื่องจากเทศบาลตำบลมีขนาดพื้นที่ที่รับผิดชอบไม่กว้างขวางมากนัก ประกอบกับเป็นเทศบาลขนาดเล็ก ในแต่ละปีงบประมาณมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็กและกลางมีงบประมาณไม่มาก ดังนั้นการจัดซื้อจัดจ้างจึงมีหลักเกณฑ์ กฎหมายระเบียบข้อบังคับไม่มาก ไม่มีความซับซ้อน จึงทำให้การจัดซื้อจัดจ้างดำเนินการได้รวดเร็ว คล่องตัว

เทศบาลนคร จากผลการศึกษา พบว่า มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างอยู่ในลำดับสุดท้าย กล่าวคือ มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างมากค่อนข้างไปในระดับปานกลาง เนื่องจาก เทศบาลนคร เป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวนมาก มีภารกิจหน้าที่ในการปรับปรุง พัฒนาด้านต่างๆ จำนวนมาก ประกอบกับในแต่ละปีงบประมาณ มีโครงการจัดซื้อจัดจ้างหลายโครงการ และแต่ละโครงการล้วนแต่เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณดำเนินการจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างจำนวนมาก ในกระบวนการทำงานจำเป็นต้องเข้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างหลากหลายฝ่าย ส่งผลให้การทำงานในบางขั้นตอนขาดการประสานงานที่ดี มีผลให้การทำงานล่าช้า ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อีกประการหนึ่งโครงการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนครแต่ละโครงการมีจำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ดำเนินการจำนวนมาก ทำให้ผู้รับจ้างมีความสนใจเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดช่องว่างให้มีการทุจริตคอร์รัปชันได้หลายทาง เนื่องจากการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนครมีการดำเนินงานหลายขั้นตอนเนื่องจากมีสายการบังคับบัญชายาว การทำงานซับซ้อนหลายขั้นตอน จึงทำให้ผู้รับจ้างติดสินบนเจ้าหน้าที่ได้ง่าย อีกทั้งในช่วงที่ผ่านมาเทศบาลนคร ประสบปัญหาภายในเทศบาลนครเอง คือข้าราชการการเมืองแบ่งเป็นหลายกลุ่มหลายฝ่ายส่งผลให้ข้าราชการประจำขาดความมั่นใจในการบริหารงานภายในเทศบาล ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดและการทำงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลไม่สามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ได้มากนัก นอกจากนี้เนื่องด้วยเทศบาลนคร เป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีรายได้จากการจัดเก็บเอง และรัฐอุดหนุนมาให้จำนวนมาก ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณในโครงการจัดซื้อจัดจ้างมีความซับซ้อน มีหลายขั้นตอน ประกอบกับในแต่ละปีงบประมาณมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างจำนวนมาก ซึ่งยากที่จะดำเนินการเร่งรัด ให้แล้วเสร็จได้ทันภายในปีงบประมาณนั้นๆ ดังนั้นเมื่อใกล้สิ้นสุดปีงบประมาณ ทำให้มีโครงการจัดซื้อจัดจ้างค้างอยู่หลายโครงการ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ ย่อมส่งผลให้การดำเนินการตามแผนพัฒนาที่กำหนดไว้เบื้องต้น ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และอาจส่งผลต่อผู้บริหาร ทีมงาน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ จึงส่งผลให้ท้ายปีงบประมาณแทบทุกปีของเทศบาลนคร ต้องดำเนินการเร่งรัดให้โครงการจัดซื้อจัดจ้างแล้วเสร็จ

ทันเวลาที่กำหนด เมื่อเป็นเช่นนี้ส่งผลให้การดำเนินการในบางครั้งเกิดความผิดพลาด เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอาจจะเว้นการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ ขณะเดียวกันเนื่องจากโครงการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เป็นโครงการขนาดใหญ่ มีงบประมาณจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มักจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ เป็นผู้มีอิทธิพล มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้บริหาร และทีมงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดกระบวนการสมยอมระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างกับผู้บริหารและทีมงาน ดังนั้นจึงส่งผลให้การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างได้ไม่มากนัก

5.2.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

จากผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล พบว่า เทศบาลทั้ง 3 ขนาด มีระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกัน โดยในลำดับแรกเทศบาลนคร ถือได้ว่า มีสัดส่วนร้อยละของประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในระดับที่สูง โดยบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างส่วนใหญ่ เห็นว่า เทศบาลนคร มีปัญหาในด้านการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น และการเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ร้อยละ 57.8 การจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล็อกสเปก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย ร้อยละ 55.6 จากสัดส่วนร้อยละที่สูงของปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลนครดังกล่าว เนื่องจากเทศบาลนคร เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีพื้นที่รับผิดชอบ มีภารกิจในการดำเนินงานพัฒนาในด้านต่างๆ จำนวนมาก ประกอบกับเป็นเทศบาลที่อยู่ในเขตเมืองขนาดใหญ่ ทำให้ในแต่ละปีงบประมาณมีโครงการขนาดใหญ่ และมีงบประมาณดำเนินการจำนวนมาก ดังนั้นจึงส่งผลให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มีการแข่งขัน ช่วงชิงโครงการขนาดใหญ่กันอย่างรุนแรง ซึ่งนำมาซึ่งการสมยอม การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้บริหาร ทีมงาน กับผู้ประกอบการ การดำเนินการส่วนใหญ่จะดำเนินการตกลงกันอย่างลับๆ กระทำการภายนอกเทศบาล นอกจากนี้เป็นที่สังเกตได้ว่า ผู้ที่ชนะโครงการจัดซื้อจัดจ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความสนิทสนม ใกล้ชิด หรือเป็นร้านค้า บริษัท ในเครือญาติของผู้บริหาร และทีมงาน อีกทั้งผู้ที่ชนะได้โครงการจัดซื้อจัดจ้างไปนั้น มักจะเป็นผู้ประกอบการหน้าเดิม ที่เข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างกับเทศบาลนครประจำ ขณะเดียวกันอำนาจสูงสุดในการบริหารงานเทศบาลนคร ขึ้นอยู่กับทีมงานและผู้บริหาร จึงส่งผลให้ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น ถือได้ว่าเป็น

ประเด็นปัญหาที่ส่งผลให้เทศบาลนคร ประสบปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้างที่มากกว่าเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล

ลำดับต่อมาคือ เทศบาลตำบล มีประเด็นปัญหาที่มีสัดส่วนร้อยละค่อนข้างสูง ได้แก่ การเสนอวิธีการจัดซื้อจัดจ้างมักเลือกซื้อจากร้านค้าประจำที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ร้อยละ 46.6 รองลงมาคือ การจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น ร้อยละ 33.6 และการจัดทำโครงการซึ่งผู้บริหารหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ร้อยละ 21.6 และสำหรับเทศบาลเมือง ถึงแม้ว่าประเด็นปัญหาส่วนใหญ่แม้จะมีสัดส่วนร้อยละ ที่ไม่สูงมากนัก แต่ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ มีการจัดทำโครงการที่มีโอกาสที่จะเรียกรับเงินจากผู้รับงานได้ง่าย เช่น โครงการจ้างปรับปรุงซ่อมแซมถนน แหล่งน้ำ เป็นต้น การกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพัสดุ/การบริการ (ล็อกสเปก) เพื่อเอื้อต่อผู้ขายบางราย การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาผล มีการจัดตั้งเฉพาะพรรคพวกหรือ ผู้ที่กำหนดหรือสั่งการได้ ซึ่งบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลเมืองประเมินว่า มีปัญหาสูงเป็นลำดับต้นๆ ถึงร้อยละ 27.3

ทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลประสบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างในระดับสัดส่วนร้อยละที่สูงไม่มากนัก เนื่องจากเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล เมื่อเทียบกับเทศบาลนครแล้ว ถือได้ว่า ในแต่ละปีงบประมาณมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างไม่มาก เป็นโครงการขนาดเล็ก และกลาง จึงทำให้สามารถบริหารจัดการได้ง่าย และคล่องตัว อีกทั้งแต่ละโครงการมีงบประมาณดำเนินการไม่สูง จึงไม่เป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารทีมงาน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกระทำการผิดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ดังนั้นจึงส่งผลให้เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลประสบปัญหาในด้านนี้ในระดับน้อย

จากประเด็นปัญหาที่ค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ในทัศนคติของผู้ศึกษา มีความคิดเห็นว่า การสร้างธรรมาภิบาลในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นที่เห็นประจักษ์ว่า ธรรมาภิบาลในการจัดซื้อจัดจ้างเริ่มที่กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ในเรื่องการกำหนดคุณลักษณะของสินค้า/บริการที่ต้องการจัดซื้อจัดจ้าง หรือล็อกสเปก การจัดลำดับความต้องการสินค้า/บริการในการจัดซื้อจัดจ้างธรรมาภิบาลจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคลากรภาครัฐ (โดยเฉพาะในระดับบริหาร) ต้องไม่ร่วมมือกับผู้ค้าเพื่อแสวงหาประโยชน์ต่างๆ แต่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดจากการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอีกทั้งเป็นที่เห็นผลอย่างเด่นชัดที่ตอบข้อสงสัยที่มักมีผู้กล่าวถึงในเรื่องผู้ค้า ไม่พัวพันเรื่องการเมืองผลประโยชน์ร่วมกันหรือฮั้วกันระหว่างผู้ค้าที่เข้าร่วมประมูลอิเล็กทรอนิกส์ และที่มักเสนอผลประโยชน์หรือมีผลประโยชน์ร่วมกับบุคลากรหรือผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ

จากผลการศึกษาที่ผู้ศึกษาค้นพบนั้น กล่าวได้ว่า นักการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสร้างธรรมาภิบาลในการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งธรรมาภิบาลจะเกิดขึ้นได้ต้องไม่มีการแทรกแซงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อได้รับผลประโยชน์จากโครงการต่างๆ นักการเมืองต้องไม่มีตัวแทนที่มีผลประโยชน์เข้าร่วมประมูลโครงการต่างๆ อีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้าง และผู้เข้าร่วมโครงการจัดซื้อจัดจ้างเท่านั้นที่จะเป็นผู้กำหนดรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างเกิดผลในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญสามารถลดปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลในเทศบาลฯ คือ ปัญหาการทุจริต คอรัปชั่น การเรียกรับผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างผู้บริหาร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ชนะโครงการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะส่งผลโดยตรงต่อประชาชนผู้รับบริการ คือ อาจจะได้รับบริการสาธารณะที่ไม่มีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากงบประมาณบางส่วนถูกโกงกินไป เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และระดับธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาหลักธรรมาภิบาลในการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาล ดังนี้

1. ควรจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมราคากลางที่เป็นอิสระประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้แทนของส่วนราชการ เอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้องที่มีความชำนาญ ความรู้เฉพาะด้าน เพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่
2. กำหนดระเบียบให้มีคนกลางที่ไม่ได้มาจากผู้บริหารในเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้มีส่วนได้เสีย รวมเป็นกรรมการ รวมทั้งฝ่ายตรวจสอบภายใน และตัวแทนวิชาชีพพร้อมเป็นผู้ตรวจรับ โดยขอความร่วมมือผ่านสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง
3. ควรแก้ไขระเบียบพัสดุ ในกรณีโครงการขนาดใหญ่ และงบประมาณมากควรหาบุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน และมาจากหน่วยงานภายนอก ทั้งจากฝ่ายกลุ่ม องค์กรประชาชน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มีความชำนาญ ความรู้ความสามารถเฉพาะในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง
4. กำหนดระเบียบการอนุมัติโครงการที่จะทำการจัดซื้อจัดจ้าง จะต้องศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการก่อน และมีตัวชี้วัดโครงการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ทั้งหมด เช่น

ความหนาของถนน และจำนวนประชาชนที่ได้ประโยชน์จากการสร้างถนน หรือการสนับสนุนผู้ต้องวัดได้ว่าผลผลิตจะเพิ่มเท่าใด เป็นต้น พร้อมมีระบบตรวจสอบผลลัพธ์นั้นอย่างจริงจัง

5. ควรกำหนดระเบียบการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง โดยจะไม่ระบุยี่ห้อหรือกำหนดคุณลักษณะที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด และไม่กำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาเอื้อต่อผู้เสนอราคาบางราย

6. ไม่กำหนดเงื่อนไขในการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาเพื่อจำกัดให้ผู้เสนอราคาบางราย และมีระเบียบที่กำหนดว่า ผู้เคยซื้อเอกสารประกวดราคาแล้วไม่มายื่นซองไม่มีสิทธิซื้อเอกสารโครงการอื่นๆ อีก

7. การจัดทำข้อกำหนด (TOR) ทางเทคนิคในโครงการขนาดใหญ่ควรกำหนดให้มีตัวแทนที่เป็นทางการของสมาคมการค้า สมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เพื่อป้องกันการล็อกสเปกให้ผู้ใดผู้หนึ่ง

8. กำหนดให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องระบุให้มีข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างทุกโครงการ ทุกเรื่อง ไว้ในเว็บไซต์ของหน่วยงาน โดยต้องระบุข้อกำหนด (TOR) คุณสมบัติของผู้เสนอราคา ระยะเวลาที่กำหนดตั้งแต่การประกาศจนถึงการเสนอราคา และควรจัดทำข้อมูลที่ได้ดำเนินการทุกขั้นตอนจนถึงการตรวจรับงานให้ทราบทั่วกัน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้มีการตรวจสอบความโปร่งใส

9. ควรมีการระบุในข้อสัญญาว่าการตัดสินใจทำให้เกิดการสิ้นสุดสัญญา และไม่สามารรถเข้าร่วมเสนองานได้ต่อไป และลงโทษผู้กระทำผิดทั้งผู้บริหารหน่วยงาน บริษัทที่รับจ้างให้รวดเร็วรุนแรง ทั้งทางแพ่งและอาญา โดยมีการตรวจสอบที่รัดกุม และรวดเร็ว

10. ควรมีจัดโครงการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนจริยธรรม และความโปร่งใส ในการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตลอดจนสร้างจิตสำนึก จริยธรรม ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง